

POSTANOWIENIE

27 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 27 stycznia 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa M.K.

przeciwko S.P. – S. R. w E. i S.P. – S.O. w S.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej M.K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z 21 września 2023 r., I ACa 761/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania powódki kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz S.P. – P.G.R.P.;**
- 3. przyznaje od S.P. – S.A. w B. na rzecz radcy prawnemu A.O. kwotę 18 750 (osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt) złotych powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powódce M.K. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z 31 marca 2022 r. oddalił powództwo M.K. przeciwko S.P. – S.R. w E. i S.O. w S. o zapłatę (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt II – IV).

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 21 września 2023 r. oddalił apelację powódki (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II i III).

Powódka wniosła skargę kasacyjną od tego wyroku, zaskarżając go w części, tj. co do pkt I wyroku. Skarżąca na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że jest ona oczywiście uzasadniona. Wskazała, że Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji. Doszło także do naruszenia dóbr osobistych powódki w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie i utrzymywania więzi z dziećmi, co wyczerpuje przesłanki z art. 417² k.c. Skarżąca wskazała, że w sprawie wystąpiły względy słuszności wskazane w powołanym przepisie.

Pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest kwalifikowanym środkiem prawnym, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a leżącymi w interesie powszechnym. Rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno służyć ochronie obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania oraz zapewniać jednolitość orzecznictwa sądowego w takich sprawach, w których możliwe jest dokonanie zasadniczej wykładni przepisu prawa, mającej walor generalny i abstrakcyjny.

W przepisach kodeksu postępowania cywilnego skarga kasacyjna została ukształtowana jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń, wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw.

przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś do merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2023 r., I CSK 6201/22).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić swoje twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49; 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 75; 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15). Oceniając wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy. W konsekwencji, w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić "na pierwszy rzut oka", bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. postanowienie SN z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07).

Skarga kasacyjna wniesiona w sprawie niniejszej nie spełnia tego kryterium.

Sformułowane przez skarżącą uzasadnienie wniosku stanowi w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny

prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu, przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nawiązanie do szczegółowych elementów niekwestionowanego stanu faktycznego sprawy nie oznacza wykazania istnienia przyczyn kasacyjnych, świadczy raczej o braku publicznego elementu, uzasadniającego przyjęcie skargi do rozpoznania.

W istocie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest ściśle związane z podstawami kasacyjnymi, które opierają się na zarzutach dotyczących oceny materiału dowodowego. Skarżąca kwestionuje bowiem błąd w ustaleniach stanu faktycznego poczynionych przez sądy obu instancji.

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy również wskazywane przez skarżącą naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. polegające na nierozpoznaniu przez Sąd drugiej instancji wszystkich podniesionych przez powódkę zarzutów apelacyjnych. Podkreślenia wymaga, iż Sąd Apelacyjny w sposób szczegółowy i wyczerpujący odniósł się zarówno do zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, jak i przepisów postępowania.

W istocie skarżąca ograniczyła się zaledwie do zasygnalizowania nieprawidłowości kontroli apelacyjnej, mającej charakter polemiczny z rozstrzygnięciem Sądu drugiej instancji, nie przedstawiła jednak wyводу świadczącego o tym, że w sprawie doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa, które doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skarżąca poprzestała w istocie na przedstawieniu własnej oceny rozstrzygnięcia, co jest niewystarczające dla przyjęcia, że skutecznie wykazała przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Odnosząc się do podnoszonego przez skarżącą naruszenia art. 417² k.c. wskazać należy, iż przyznania zadośćuczynienia na podstawie art. 417² k.c. muszą wymagać względy słuszności, a przy ocenie tej przesłanki należy uwzględnić okoliczności sprawy, a więc również okoliczności, w jakich doszło do wyrządzenia szkody, motywy podjętego działania, rodzaj i znaczenie chronionego interesu oraz sytuację poszkodowanego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca

2021 r., III CSK 164/20).

Odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa na podstawie art. 417² k.c. łączy się wyłącznie z takim działaniem lub zaniechaniem organów władzy publicznej, które są niezgodne z prawem. Brak podstaw do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa na zasadzie słuszności, jeżeli szkoda na osobie powstała wskutek legalnego działania władzy publicznej podjętego w reakcji na niezastługujące na akceptację społeczną zachowanie poszkodowanego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 maja 2021 r., III CSKP 6/21).

Niewątpliwie przesłanką stosowania art. 417² k.c. jest to, aby przyznania kompensaty wymagały względy słuszności. Nie ma jednak i być nie może sztywnych kryteriów, według których można byłoby przeprowadzić ocenę, czy mamy do czynienia z potrzebą zastosowania tego przepisu, czy też nie. Decydują o tym okoliczności danej sprawy, obejmujące dwa jej aspekty, po pierwsze, sytuację, w jakiej doszło do wyrządzenia szkody, motywy podejmowanego przez władzę publiczną działania i rodzaj czynów, z którymi związane jest zdarzenie sprawcze i po drugie, te okoliczności, które dotyczą sytuacji samego poszkodowanego, w tym jego sytuacji majątkowej, rodzinnej, a także waga i rozmiar doznanego uszczerbku. Łączna ocena tych wszystkich okoliczności determinuje nie tylko samo przyznanie bądź odmowę przyznania rekompensaty, ale również ustalenie zakresu, w jakim powinna nastąpić indemnizacja (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2018 r., V CSK 371/17).

Sądy obu instancji oceniły roszczenie powódki także w świetle przytoczonego przepisu i uznały go za bezzasadne. W pierwszej kolejności wskazać trzeba, że przyznanie świadczenia pieniężnego na jego podstawie wymaga wykazania szkody na osobie, której poniesienia powódka nie wykazała. Do uwzględnienia powództwa opartego na tej podstawie wykazanie poniesienia tego rodzaju szkody nie wystarczy. Konieczne jest bowiem jeszcze wykazanie, że za uwzględnieniem roszczenia powoda przemawiają względy słuszności. Wprawdzie sądy obydwu instancji wskazały, że doszło do naruszenia dobra osobistego powódki w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie i utrzymania więzi z dziećmi, jednakże nastąpiło to w oparciu o prawomocne, zgodne z prawem,

orzeczenia sądowe w przedmiocie ograniczenia władzy rodzicielskiej. W konsekwencji interwencyjne działania władzy publicznej były wyrazem nieaprobowanych społecznie i niedopuszczalnych zachowań powódki, w postaci zaniedbania obowiązku szkolnego małoletnich dzieci.

W okolicznościach sprawy niniejszej nie stwierdzono kwalifikowanego naruszenia prawa, uzasadniającego przyjęcie skargi do rozpoznania ze względów publicznoprawnych.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Uwzględnivszy sytuację osobistą i majątkową powódki oraz charakter roszczenia dochodzonego przez nią, stosownie do art. 102 k.p.c. w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy odstąpił od obciążania powódki kosztami postępowania na rzecz Skarbu Państwa.

O wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego powódkę z urzędu Sąd Najwyższy orzekł stosownie do § 2, § 4 ust. 1, § 8 pkt 9 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2024 r. poz. 764).

(P.H.)

[a.ł]